

Piešinių konkursas „Lietuviškas kalendorius: senoviniai mėnesių pavadinimai“ Skirta Lietuvių kalbos dienoms

Panevėžio Elenos Mezginaitės viešosios bibliotekos vaikų literatūros skyrius „Žalioji pelėda“ (toliau – biblioteka „Žalioji pelėda“) inicijuoja Panevėžio miesto mokyklinio ugdymo įstaigų 1–4 klasių mokinių piešinių konkursą „Lietuviškas kalendorius: senoviniai mėnesių pavadinimai“ 2025 m. vasario-balandžio mėnesiais.

I. BENDROJI DALIS

1. Konkurso tema – vieno kurio nors metų mėnesio iliustracija su senoviniais jo pavadinimais.

II. KONKURSO TIKSLAI, UŽDAVINIAI

2. Skatinti mokinių domėjimąsi lietuvių kalbos ir kultūros paveldu, supažindinti su senoviniais lietuviškais mėnesių pavadinimais bei jų reikšmėmis, ugdyti kūrybiškumą ir meninius gebėjimus:

2.1. Supažindinti dalyvius su senoviniais lietuvių mėnesių pavadinimais ir jų istorinėmis ar gamtinėmis reikšmėmis.

2.2. Skatinti dalyvius kūrybiškai interpretuoti senovinių mėnesių ypatybes per piešinius.

2.3. Ugdyti pagarbą lietuvių kultūros paveldui ir gamtos ciklą supratimą per meninę veiklą.

III. KONKURSO ORGANIZATORIUS

3. Panevėžio Elenos Mezginaitės viešosios bibliotekos vaikų literatūros skyrius „Žalioji pelėda“ (Kniaudiškių g. 38, Panevėžys).

IV. KONKURSO DALYVIAI

4. Konkurse dalyvauja Panevėžio miesto mokyklinio ugdymo įstaigų 1–4 klasių mokiniai:

4.1. Konkursui pateikiami tik individualūs darbai.

4.2. Vienas dalyvis gali pateikti tik vieną darbą. Jei dalyvauja klasė, pateikiama ne daugiau penkių darbų.

4.3. Mokiniai skirstomi į keturias grupes:

I grupė – 1 klasė.

II grupė – 2 klasė.

III grupė – 3 klasė.

IV grupė – 4 klasė.

V. KONKURSO SĄLYGOS

5. Konkursas vyksta 2025 m. vasario 17 d. – balandžio 11 d.

6. Piešiniai, paruošti eksponavimui, pateikiami iki balandžio 11 d. (imtinai) į biblioteką „Žalioji pelėda“ (Kniaudiškių g. 38).

7. Konkurso nugalėtojai bus informuojami asmeniškai el. paštu.

8. Geriausi darbai bus eksponuojami bibliotekos „Žalioji pelėda“ (Kniaudiškių g. 38) patalpose, ir/arba **viešinami** virtualioje erdvėje (bibliotekos socialinių tinklų paskyrose bei YouTube kanale).

VI. DARBAI IR JŲ VERTINIMAS

9. Piešiniuose turi būti užrašyti iliustruojamo mėnesio keli senoviniai pavadinimai. Tai – dalis piešinio, todėl parašoma ta pačia technika ir priemonėmis, kaip ir piešiama iliustracija. Senoviniai mėnesių pavadinimai ir aprašymas pateikti Priede Nr. 1 (rekomendacinio pobūdžio).

10. Darbai gali būti atliekami įvairia piešimo technika: pieštukai, flomasteriai, akvarelė, gvašas, kreidelės ir pan.

11. Piešinių formatas – A3.

12. Darbai turi būti pilnai paruošti eksponavimui – piešinio apatiniame dešiniajame kampe pritvirtinta Times New Roman 12 šriftu atspausdinta etiketė, joje nurodytas autoriaus vardas, pavardė, klasė, mokykla, mokytojo vardas, pavardė, mokytojo el. paštas.

13. Darbus vertina komisija, sudaryta iš bibliotekos „Žalioji pelėda“ darbuotojų ir kitų kompetentingų specialistų.

14. Iš kiekvienos dalyvių grupės bus atrenkama po 5 geriausiai darbus.

15. Vertinant darbus bus atsižvelgiama į meniškumą, estetiškumą, formos ir turinio originalumą.

16. Konkurso rezultatai bus skelbiami balandžio 23–30 d. Nacionalinės Lietuvos bibliotekų savaitės metu bibliotekos „Žalioji pelėda“ *Facebook* paskyroje.

17. Geriausių darbų autoriai bus apdovanoti diplomais ir prizais.

18. Piešiniai negražinami.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19. Daugiau informacijos apie konkursą teirautis tel. 0 45 420 200 arba el. paštu zaliojipeleda@panbiblioteka.lt.

20. Dalyvaujant konkurse „Lietuviškas kalendorius: senoviniai mėnesių pavadinimai“ dalyviai (mokinių, mokytojų vardai pavardės, klasė, mokykla, el. paštas) sutinka, kad jų duomenys būtų tvarkomi konkurso organizavimo tikslu.

DALYVIO KORTELĖ

Mokinio vardas, pavardė	
Klasė, mokykla	
Mokytojo vardas, pavardė	
Mokytojo el. paštas	

PRIEDAS NR.1

Sausis - Ragas, Didysis Ragutis, Siekis, Sausinis, Pusčius, žiemaverčio mėnuo, barsukinis, meškinis, vėgėlinis, vilkinis.

Vasaris - Ragutis, Kovinis, Pridėtinis, Pūsis, Pusiniu, Mažuoju ragučiu, Veršinis, Ešerinis, Zuikiakojis.

Kovas - Morčius, Karvelinis, Glušėkas, Burblėkas, Šutinis.

Balandis - Žiedų, Sultekis, Gegužinis, Karvelinis, Biržėtas, Velykų, Mildvinis.

Gegužė - Gegužinis, Sėtinis, Sėmenis, Žiedžius, Žiedų, Berželis, Sultekis, Milčius, Mildinis.

Birželis - Beržė, Biržis, Jaunis, Jaunius, Mėšlinis, Sėtinis, Visjavis, Šienpjovys, Sėmenis, Kirmėlių, Pūdymo.

Liepa - Šienapjūtis, Griežlinis, Putpelinis, Medunešis, Ungurinis, Šaminis, Liepinis, Liepžiedis, Plaukjavis, Plūkis, Šienpjūvis.

Rugpjūtis - Degėsis, Paukštlėkis, Pjūtis, Šilinis (Dzūkijoje), Grikinis, Drevinis.

Rugsėjis - Rudenio, Vėsulinis, Paukštlėkis, Šilų, Šilinis, Rujos, Strazdinis, Rugis, Rudugys, Viržių, Sėjos, Veselinis, Vesulis, Grybaulia, Želmeninis.

Spalis - Vėlinis, Spalinis, Lapkristys, Visagalis, Septintinis, Pagrūzdis, Pažaliuokis, Varninis, Bobvarnis (pas kupiškėnus).

Lapkritis - Vėlių, Vėlius, Spalinis, Lapkrėstys, Lapkristys, Grodis, Gruodinis, Vilkų, Balaninis, Linabrukis, Jaujinis.

Gruodis - Sausinis, Vilkinis, Vilkų, Kalėdų, Pustis, Ragas, Didysis Ragutis.

SAŪSIS (januarius), metų pirmo mėnesio (31 diena) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: didelis ragutis, didysis ragutis, ragutis, pustis, pusčius, pusčius, žiemos mėnuo. Pirmą kartą paminėtas 19 a. raštuose. Mažajoje Lietuvoje iki 19 a. antros pusės sausiu kartais vadintas gruodis, vasaris. Sausio etimologija nėra aiški, kartais siejama su sausais žiemos orais.

VASĀRIS (februarius), metų antro mėnesio (28, keliamaisiais metais – 29 dienos) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: kovas, kovinis, pridėtinis, pusis, pusinis, pustis, pusčius, pusčius, ragutis, mažasis ragutis. Pirmą kartą paminėtas 17 a. antros pusės raštuose. Mažajoje Lietuvoje iki 19 a. antros pusės vasariu kartais vadintas sausis. Vasario etimologija nėra aiški, kartais siejama su žiemai baigiantis ilgėjančiomis dienomis, vis aukščiau kylančia saule ir vasaros laukimu.

KÓVAS (martius), trečiojo metų mėnesio (31 diena) lietuviškas pavadinimas. Kildinamas iš paukščio kovo vardo. Senieji pavadinimai: balandis, kovinis, ragutis ir kiti. Pirmą kartą lietuvių kalba mėnvardis užrašytas M. Mažvydo Katekizme (1547). 18–19 a. Mažajoje Lietuvoje kovu vadinti vasaris ir balandis. Mėnesio laiko ribos nusistovėjo 19 a. pabaigoje. Senuosiuose raštuose ir šnekamojoje kalboje kovui vadinti vartotas per slavų kalbas iš lotynų kalbos patekęs skolinyš morcius.

BALAŅDIS (aprilis), ketvirtojo metų mėnesio (30 dienų) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: aprilius, balundis (balandinis), gegužis (gegužinis), karvelis (karvelinis), mildvinis, sultekis, Velykų mėnuo, žiedų mėnuo ir kiti. Pirmą kartą mėnvardis balandis užfiksuotas M. Mažvydo tekstuose (1549). Mėnesio laiko ribos nusistovėjo 19 a. pabaigoje, ligi tol Lietuvos įvairiose vietose jos skyrėsi (dažnai apėmė arba dalį dabartinio kovo ir dalį balandžio, arba dalį balandžio ir dalį gegužės; be to, balandis buvo vartojamas ir kovui, gegužei, net birželiui pavadinti).

GEGUŽĖ (maius), penktojo metų mėnesio (31 diena) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: gegužia, gegužinis (mėnuo), gegužis ir kiti. Pirmą kartą lietuvių kalba mėnvardis užfiksuotas J. Bretkūno raštuose (1591). 18–19 a. Mažojoje Lietuvoje gegužė vadintas balandis, t. p. dabartinė balandžio antroji pusė ir dabartinė gegužės pirmoji pusė. Mėnesio laiko ribos nusistovėjo 19 a. pabaigoje. Senuosiuose raštuose ir šnekamojoje kalboje iki 20 a. pradžios gegužei vadinti vartotas ir polonizmas *mojus* (lenk. maj).

BIRŽĖLIS (junius), šeštojo metų mėnesio (30 dienų) lietuviškas pavadinimas. Kiti seniau vartoti pavadinimai: berželis, beržis, biržėtas, biržis, jaunis, kirmėlių mėnuo, pūdyto mėnuo, sėmenis (sėmėninis, sėmenojis). Lietuviškuose raštuose birželis randamas nuo 17 a. (Mažojoje Lietuvoje). Mėnesio laiko ribos nusistovėjo 19 a., iki tol Lietuvos įvairiose vietose jos skyrėsi: apėmė dalį dabartinės gegužės ir dalį birželio, kartais net dalį balandžio (sudarė nevienodos trukmės kaimo gamtinio kalendoriaus laiko atkarpą).

LIEPA (julius), septintojo metų mėnesio (31 diena) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: liepinis, liepžiedis, pjūkis, pjaukjavinis, šienpjūtis ir kiti. Pirmą kartą lietuvių kalba mėnvardis užfiksuotas K. Sirvydo žodyne (1629). Mėnesio laiko ribos nesikeitė. Etimologiškai liepa siejama su liepų žydėjimo laiku.

RUGPJŪTIS (augustus), aštunto metų mėnesio (31 diena) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: degėsis, šilius, visjauvis, pjučio, pjuvės, pjūmonies, pjūties, pjūtės, žilio mėnuo. Pirmą kartą 18 a. pirmoje pusėje paminėtas P. F. Ruigio, vėliau minimas K. G. Milkaus raštuose. Mėnesio laiko ribos nesikeitė. Etimologiškai rugpjūtis siejamas su rugių kirtimo laiku.

RUGSĖJIS (september), devinto metų mėnesio (30 dienų) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: paukštlėkis, rudeninis, rudugis, rudugys, rugius, rujos, šilinis, rudens, šilų, viržių mėnuo. Pirmą kartą paminėtas 19 a. raštuose. Mėnesio laiko ribos nesikeitė. Etimologiškai rugsėjis siejamas su rugių sėjos laiku.

SPĀLIS (october), metų dešimto mėnesio (31 diena) lietuviškas pavadinimas. Senieji pavadinimai: spalių, spalų, spalinis, spalun menuo, septintinis. Pirmą kartą paminėtas 19 a. pirmos pusės raštuose. Mažojoje Lietuvoje 17 a. šaltiniuose, 18–19 a. P. F. Ruigio ir G. H. F. Nesselmanno žodynuose dešimtas mėnuo spalis, veikiausiai pagal fenologinius rudens požymius, vadintas lapkričiu. Mėnesio laiko ribos nusistojo 19 a. pabaigoje. Spalio etimologija siejama su linų apdirbimo darbais – linamyniu, linabrukčiu, kai iš atsiklojęusių, mirkytų ir jaujoje išdžiovintų linų stiebelių šalinami spaliai.